

WOLSZTYN

LAATSTE EUROPESE STOOMSTELPLAATS

DEEL 2

P. JACOBS

Zelfs aan de vooravond van de 21e eeuw wordt er nog met stoomlocomotieven gereden in Europa, meer bepaald in Polen. In het septembernummer van Het Spoor kon u al lezen hoe de Poolse Staatsspoorwegen (PKP) ontstaan zijn en hoe een eigen ontwerp van een stroomlijnloc (Pm 36-1) op de wereldtentoonstelling van Parijs in 1937 voor een ware sensatie zorgde. Deze maand overlopen wij de 2e wereldoorlog en de en haar materieel om Wolsztyn te belanden, waar nostalgisch begrip is, maar

gevolgen hiervan voor de PKP uiteindelijk in de stelplaats van de stoomtractie zeker geen een dagelijkse realiteit!

HET POOLSE STOOMPARADIJS NA 1945

DE TOESTAND IN 1945

De tweede wereldoorlog had voor Polen grote gevolgen. Het voornamelijk agrarische oostelijk gedeelte met de stad Lwow (Lemberg) werd Russisch. Polen kreeg de westelijke helft van Oost-Pruisen, de havenstad Danzig en de gebieden ten oosten van de Oder en de Neisse, met daarin het belangrijke industriegebied van Gliwice (Gleiwitz) en Katowice (Kattowitz) Silezië. De PKP erfde hierdoor vele Duitse locomotieven. De welbekende Kriegsloc van de reeks 52 kwam in grote aantallen bij de PKP als Ty2 terecht. Vele PKP-locomotieven daarentegen belandden in Rusland.

De 52-ers die in mei 1945 in aanbouw waren, werden door de PKP afgewerkt en onder de aanduiding Ty42 in dienst gesteld. Hetzelfde gebeurde met de 42-ers die werden aangetroffen in diverse stadia van afwerking. Dit werd de PKP-reeks Ty43. Later, in de zeventiger jaren, werd het bestand van ex-52-ers nog uitgebreid met uit de USSR afkomstige locomotieven, die in de eindfase van de oorlog op grote schaal door de Russen waren buitgemaakt. Hieronder vindt u een overzichtstabel van al de Duitse *Einheitslocomotieven* die na 1945 in het bestand van de PKP opgenomen werden.

DR STANDAARDLOCOMOTIEVEN BIJ DE PKP

DR- baureihe	PKP- serie	asindeling	opm.
03	Pm 2	2'C1'h2	
03.10	Pm 3	2'C1'h3	(1)
24	Oi 2	1'C h2	
41	Ot 1	1'D1'h2	
42	Ty 43	1'E h2	(2)
44	Ty 4	1'E h3	
50	Ty 5	1'E h2	
52	Ty 2	1'E h2	(3)
64	Okl 2	1'C1'h2	
86	Tkt 3	1'D1'h2	
89.0	Tkh 5	c h2	

(1) een exemplaar is bewaard voor het museum;

(2) alleen nieuwbouw;

(3) verder als nieuwbouw in de PKP - reeks Ty 42.

Verder kreeg de PKP een groot aantal Duitse locomotieven van Pruisische oorsprong. Vooral de P8, waarvan de PKP er sinds 1919 al een aantal bezat, kwam in aanzienlijke hoeveelheden de Poolse gelederen versterken.

De 486 Amerikaanse 1'D legerlocomotieven van het type S-160 die als Tr 201 en Tr 203 vlak na de oorlog aan de PKP ter beschikking werden gesteld, boden een uitkomst voor het zwaar geteisterde Polen. Deze *Consolidations*, waarvan er in Amerika en Canada bijna 2000 gebouwd zijn, hebben in vele landen dienst gedaan. Inderdaad, ook in België reden deze locomotieven rond als type 29! Nog tot het einde van de zeventiger jaren waren deze robuuste «kapitalistische» Amerikanen onontbeerlijk in de rangeerdienst.

WOLSZTYN

Wolsztyn is gesitueerd op ongeveer 100 km van de Duitse grens. De Pruisische invloed is trouwens nog zeer duidelijk aanwezig in deze streek (gebouwen, stations e.d.). De stad ligt halweg Frankfurt aan de Oder en Poznan. Voor de tweede wereldoorlog behoorde de stad tot het grote Pruisische rijk en was de naam Wollstein. Deze stad, die eigenlijk niet meer is dan een groot dorp, is wel het kruispunt van 5 spoorlijnen, waarop de treinen allemaal ofwel met stoom of dieseltractie gesleept worden.

Naast zijn 100 % stoomdepot bezit Wolsztyn nog twee musea :

- Het **Museum Robert Koch** (12 R. Kochstraat). Robert Koch was een beroemd medicus. Het neogothische huis werd in 1842 gebouwd. Het deed tussen 1872 en 1880 dienst als provinciaal ziekenhuis waaraan R. Koch verbonden was. Gedurende deze periode kreeg Koch de Nobelprijs voor zijn opzoeken aangaande de tuberculose bacterie.
- Het **Heemmuseum**, waar verschillende oude huizen en boerderijen gereconstrueerd werden.

WOLSZTYN EN DE SPOORWEG

Op 1 juli 1886 verbond een spoorweg Wolsztyn met Zbaszyn. Deze lijn werd uitgebaat door de Keizerlijke Pruisische Spoorwegmaatschappij die ook nog enkele andere lijnen vanuit Wolsztyn aanlegde.

Wolsztyn is de «draaischijf» van drie lokale lijnen die de plaats de nodige spoorse belangrijkheid geven. Het gaat om de volgende lijnen :

- lijn 328 : Zbaszynek - Wolsztyn - Leszno;
- lijn 332 : (Poznan) - Grodzisk Wlkp - Wolsztyn - Sulechów;
- lijnen 347-348 : Wolsztyn - Kolsko - Nowa-Sól (348)/Lipinka (347).

De stad Wolsztyn, die eigenlijk niet meer is dan een groot dorp, is wel het kruispunt van 5 spoorlijnen, waarop de treinen allemaal ofwel met stoom of dieseltractie gesleept worden.

OK 1 359 KROPANICE LIJN 332

Toen iedereen het einde van de stoomtractie verwachtte in 1993, was de verrassing groot wanneer er toch nog stoomdiensten opgesteld werden rond Wolsztyn.

STOOMBEURTREGELING

Dag 1 (reizigers)

4441	Wolsztyn	5.05	Poznan	7.10
4442	Poznan	8.10	Wolsztyn	10.02
33032	Wolsztyn	12.38	Leszno	13.40
33034	Leszno	15.45	Wolsztyn	16.50
44231	Wolsztyn	19.45	Grodzisk	20.25
44230	Grodzisk	21.45	Wolsztyn	22.30

Dag 2 (reizigers)

33.031	Wolsztyn	4.45	Zbaszynek	5.30
33032	Zbaszynek	6.02	Wolsztyn	6.42
4443	Wolsztyn	11.36	Poznan	13.30
4440	Poznan	14.40	Wolsztyn	16.43

Beurtregeling goederen :

11185 (ma tot vrij)	Wolsztyn	6.35	Grodzisk	8.30
11182 (di, vrij)	Grodzisk	10.30	Plastowo	11.00
11183 (di, vrij)	Plastowo	11.50	Grodzisk	12.20
11186 (ma, wo, do, za)	Grodzisk	10.30	Wolsztyn	12.25
11186 (di, do)	Grodzisk	12.30	Wolsztyn	13.48
11496 (ma, wo, vrij)	Wolsztyn	7.10	Kargowa	8.05
11497 (ma, wo, vrij)	Karkowa	8.30	Wolsztyn	9.25
11597 (ma tot vrij)	Wolsztyn	19.10	Zbaszyn	20.06
11596 (ma tot vrij)	Zbaszyn	20.36	Wolsztyn	21.25
11599 (op vraag)	Wolsztyn	4.10	Tuchorza	4.25
11588 (op vraag)	Tuchorza	5.05	Wolsztyn	5.20
11496 (ma tot vrij	Wolsztyn	10.20	Swietno	10.53/11.03
en facultatief op	Konotop	11.24/11.39	Lubiecin	11.49/12.09
za)	Konotop	12.19/12.34	Ciosaniec	12.57/13.07
	Slawa	13.27/13.47	Krzepielow	14.07/14.22
	Slawa	14.42/14.57	Kolsko	15.35
	Wolsztyn	16.40		

Tot in 1993 verzorgde de stelplaats dagelijks 21 reizigerstreinen en een tiental goederentreinen op deze lijnen die samen ongeveer 121 km spoorweg vertegenwoordigden. Vanaf mei 1993 is de activiteit van de stelplaats met de helft teruggelopen doordat de lijnen naar Sulechów en Nowa-Sól overgenomen werden door de privémaatschappij LKR die de uitbating ervan verzekerde met dieseltractie. Deze maatschappij was echter geen lang leven beschoren, want een jaar later diende ze alle activiteiten te stoppen door het faillissement. Toen iedereen het einde van de stoomtractie verwachtte in 1993, was de verrassing dan ook groot wanneer er toch nog stoomdiensten opgesteld werden rond Wolsztyn. Er werden ondermeer reizigerstreinen terug voorzien naar Poznań! Ook vandaag zijn die diensten nog steeds vertegenwoordigd, tot ieders tevredenheid.

DE STELPLAATS VAN WOLSZTYN

In de stelplaats van Wolsztyn is de stoomtractie nog volledig heer en meester. Hier worden een twintigtal locs onderhouden waaronder de onvermijdelijke Ol49, Ty2 en Ty42. De stelplaats is ook de «thuishaven» van de historische locomotieven die ingezet worden voor speciale treinen, maar die evengoed voor een trein van de regelmatige dienst kunnen gebruikt worden :

TK48-143	(1-4-1 T)
Ty3-2	(1-5-0)
Ok1-359	(2-3-0)
Ok22-31	(2-3-0)
Pt47-65	(1-4-1)
Ty51-223	(1-5-0)
Pm36-2	(2-3-1)
Tk3-87	(1-3-0 T)
Ty45-379	(1-5-0)
Ty1-76	(1-5-0) (niet rijvaardig)

De stelplaats beschikt over een draaischijf en een locomotiefloods met acht sporen. De infrastructuur van de stelplaats is typisch voor een stoomstelplaats : waterkranen, laadplaats voor kolen, asput, wachtsporen e.d., niets ontbreekt, een prachtig voorbeeld van een stelplaats voor een modelbaan.

Wolsztyn, maar ook andere museumstelplaatsen in Polen (zoals de bergstelplaats Jaworzyna) zijn dus echte stoommekkas voor de stoomfanaten. Ook de Belgische stoomliefhebbers hebben de weg naar Wolsztyn ontdekt. Geregeld zijn er enkelingen die er naar toe trekken om terug in de nostalgische sfeer van stoom en olie te komen. Maar ook in groep worden er geregeld reizen naar Wolsztyn georganiseerd. Het TSP (Toeristisch Spoorpatrimonium) organiseerde in 1993 en 1996 dergelijke reizen. Hierdoor aangestoken werd door een aantal geestdriftige stoomfanaten in november 1997 een nieuwe reis naar Wolsztyn georganiseerd.

Wolsztyn zal zeker nog tot over de eeuwwisseling stoomlocomotieven blijven inzetten voor de normale dienst. In de andere museumstelplaatsen worden geregeld zeer interessante extra-treinen voor de stoomliefhebbers ingelegd.

Tijdens de vorige reizen werd al vlug het idee opgevat om terug naar Wolsztyn te reizen. Volgend jaar (1999) wordt er een dergelijke initiatief georganiseerd van 11 tot 18 april. In Wolsztyn zullen er dan naast de gewone treinen ook een aantal speciale ritten georganiseerd worden. Verder zullen tijdens deze reis ook ritten in andere museumstelplaatsen ingelegd worden. Geïnteresseerde spoor mannen kunnen steeds contact opnemen met Paul Jacops, B-Cargo, Bur. 431/S.20, tel. : 911/58853. □

Wolsztyn zal zeker nog tot na de eeuwwisseling stoomlocomotieven blijven inzetten voor de normale dienst.

OK 1 359 STELPLAATS WOLSZTYN